

LAUSUNTO

Helsinki, 30.8.2019

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

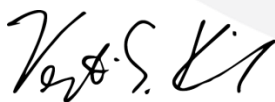
Viite: STM057:00/2019

Asia: Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:n ja 7 luvun 5 a §:n kumoamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamiseksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 233 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 76 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anna Järvinen, anna.jarvinen@soste.fi, puhelin 050 586 5677

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääshteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa esitettyä aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden purkamista.
- Sanktioiden sijaan on kehitettävä oikea-aikaisia ja yksilöllisesti räätälöityjä työllisyyspalveluja. Tähän tulee varata riittävät resurssit.
- Työttömyyden alun omavastuuajan säilyttäminen viidessä päivässä on kannatettavaa.

SOSTE kannattaa aktiivimallin leikkureiden purkamista

SOSTE kannattaa aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista. SOSTE on alusta asti vastustanut mallia, joka heikentää työttömien toimeentuloturvaa ja asettaa heidät eriarvoiseen asemaan, kun työpaikkoja ja mallin ehdot täyttäviä palveluja ei ole riittävästi tarjolla kaikille.

Kuten esityksessäkin todetaan, ei ole pystytty esittämään aktiivimallilla olleen selkeitä työllisyysvaikutuksia. Aktiivimallin leikkurin on sen sijaan todettu osuneen erityisesti pitkäaikaistyöttömiin ja iäkkäisiin työttömiin. Mallin velvoitteita on ollut vaikea täyttää myös pitkäaikaissairaiden tai muuten tosiasiasa työkyyttömien työttömien.

Kun aktiivimallia suunniteltiin, perustuslakivaliokunta korosti omassa lausunnossaan, että jokaiselle tulee turvata tosiasiallinen mahdollisuus täyttää aktivointivaateen edellytykset. Valiokunnan mielestä lakiehdotuksessa olisi pitänyt varmistaa, että henkilö, joka tekee kaiken häneltä kohtuudella vaadittavan, ei joudu etuuden alennuksen kohteeksi. Tämä ei aktiivimallin kohdalla ole toteutunut. Yli kolmasosalla työttömistä on etuutta alennettu mallin ehtojen täyttämättä jäämisen perusteella.

Jo ennen aktiivimallin leikkuria on työttömien perusturvan todettu olevan riittämättömällä tasolla. Lisäksi sitä on viime vuosina heikentänyt indeksileikkaukset- ja jäädytykset. Jo ennestään matalan perusturvan leikkausten haitat työttömän hyvinvoinnille ovat ilmeisiä, sen sijaan sanktioiden väitetyistä hyödyistä ei ole juuri todisteita.

Sanktioiden sijaan riittäväsi resursseja oikea-aikaisiin ja tarvelähtöisiin palveluihin

Lokakuun 2019 alussa julkaistavassa Sosiaalibarometrissa TE-johdon vastaajat arvioivat aktiivimallin parantavan työllisyyttä vain vähän. Barometrissa sosiaali- ja terveysjohtajat, Kelan johto, TE-johto ja sosiaalityöntekijät kritisoivat aktiivimallia ja esittivät sen purkamista. He katsovat mallin lisäävän toimeentulotuen tarvetta. Vastaajat eivät ylipäätään näe sanktioihin perustuvan työllisyyspolitiikan kohentavan työllisyyttä. Selvä enemmistö vastustaa myös työttömyysturvan karenssien pidentämistä ja etuuksien tason heikentämistä.

Aktiivimallin leikkurin purkamisen lisäksi työttömyysturvan karenseja tulee lieventää. Järjestelmää tulee kehittää siihen suuntaan, että niin sanotusta moitittavasta menettelystä tulee ensin vain huomautus ja seuraukset kovenevat vasta moitittavan menettelyn toistuessa.

Aktiivimallin todetaan voineen johtaa epätarkoituksenmukaisten TE-palvelujen käyttöön, kun ihmiset ovat ohjautuneet mallin edellytykset täyttäviin palveluihin sen sijaan, että he olisivat saaneet

yksilöllinen palveluntarpeensa mukaista tukea. SOSTE painotti jo ennen mallin käyttöönottoa, että ihmisille on pystyttävä tarjoamaan palveluja, jotka aidosti tukevat heidän toimintakykyään ja työllistymistään. Niukat resurssit tulee käyttää aidosti työllistäviin ja tuottaviin toimiin, ei byrokratian lisäämiseen.

Aktiivimallin selkeä vaikutus on ollut TE-toimistojen, Kelan ja työttömyyskassojen työntekijöiden työmäärän lisääntyminen. Myös sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työmäärä on lisääntynyt. Nyt aktiivimalliin liittyvään neuvonta- ja ratkaisutyöhön käytetty työaika voidaan käyttää tuloksellisemmalla tavalla asiakkaiden palvelemiseksi.

Esityksessä todetaan, että aktiivimallin leikkurin kumoamisen yhteydessä ei olla tehty päätöstä palveluihin suunnatun rahoituksen vähentämisestä ja mahdolliset määräraharatkaisut tehdään erikseen. Työvoimapalveluita on keskeistä kehittää huomioimaan paremmin ihmisten yksilölliset tarpeet. Jotta henkilökohtaiselle kohtaamiselle jää enemmän aikaa, tulee julkisten työvoimapalveluiden henkilöstöresurssia lisätä. Samalla tulee vahvistaa työntekijöiden osaamista yksilöllisten tarpeiden tunnistamiseen. Määrärahojen leikkauksen sijaan tulee resursseja lisätä.

Työttömyyden alun omavastuu-aikaa ei tule muuttaa

Myönteistä on, että työttömyyden alun omavastuu-aikaa ei esitetä taas pidennettäväksi. Aktiivimallin myötä omavastuupäivien määrää laskettiin seitsemästä viiteen. Tätä ennen seitsemään päivään korotettu omavastuu-aika ehti kuitenkin olla voimassa vain vuoden 2017. Omavastuuajan jatkuva muuttaminen ei tue pitkäjänteistä työllisyyspolitiikkaa.